

"דרך חייך"

מיזם חינוכי לזכרם של בני ראשון לציון שנפלו
במערכות ישראל

בית יד לבנים
ראשון לציון
שרה אשר- פנהלת אגף פורשת ישראל ובית יד לבנים
אחראית המיזם: פור אבן דגן- רכזת משפחות,
חינוך והנצחה

טוראי יעקב נג'ר

נולד ביום כ"ב באלול תרצ"ב (23.9.1932)

נפל ביום כ"ו בכסלו תש"ט (28.12.1948)

במלחמת העצמאות

בן 16 בנופלו

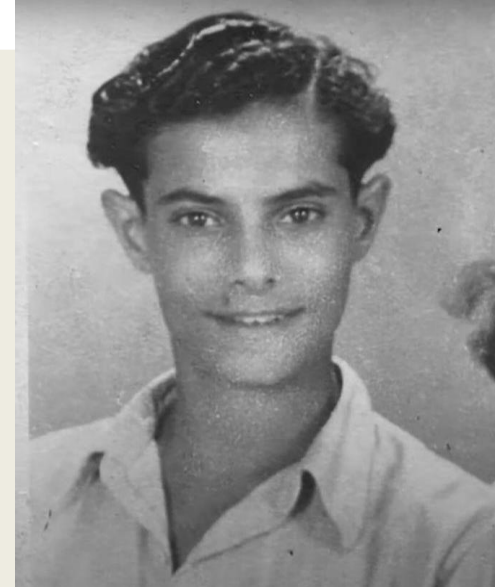

ילדותו

יעקב נולד בעיר מכאדר בתימן למשפחה ציונית אשר היה לה רצון עז להגיע לארץ ישראל. כשהיה בן 5 נדדה משפחתו ברגל עד שהגיעו לעיר עדן. עדן הייתה קולוניה בריטית עם קהילה יהודית ענפה וחמה, כך התקבלה המשפחה ב- 1935 לאחר נדודים של כשלושה חודשים. יעקב למד בבית הספר היהודי "קינג ג'ורג'י" ולמדו שם עד עלייתם לארץ בשנת 1943 והתיישבותם בשכונת נווה ציון בראשון לציון.

נעוריו

יעקב למד לנגן באקורדיון ובמפוחית-פה. לאחר שסיים את לימודיו בגיל 14, החל לעבוד בחקלאות. משפחתו מספרת עליו שהיה ילד פעיל מאוד, אמיץ ועקשן. בגיל 16 בלבד, הלך ללשכת הגיוס ובגלל המחסור בחיילים לא הבחינו ובדקו את גילו. הוא רצה להתגייס ולתרום למדינת ישראל כדי להגן עלייה ובכך מצא את מותו בגיל כה צעיר.

השירות הצבאי

יעקב התנדב לארגון "ההגנה" והיה פעיל מאוד, כנער עבד בפרדס ובתחילת 1948 התגייס לצה"ל בהיותו בן 16 בלבד והוצב בחטיבת אלכסנדרוני בפלוגה הדתית ולחם בקרבות רבים. הוא מקלען בפעילותו הצבאית ומספרים עליו שהיה מצוין בתפקידו. חבריו של יעקב כינו אותו "יענקל" וכך קראו לו גם בשירותו הצבאי.

חטיבת אלכסנדרוני

החטיבה החלה דרכה כחטיבת חי"ש והייתה אח
משתים-עשרה החטיבות שהוקמו על ידי ארגון
"ההגנה". היא הוקמה ב-1 בדצמבר 1947 ופעלה
במלחמת העצמאות. החטיבה נקראה על שם נחל
אלכסנדר והיא הופקדה על הגנת השרון. מפקדה
במשך רוב תקופת המלחמה היה דן אבן (אפשטיין).
עם הכרזת המדינה, הפכה אלכסנדרוני לחטיבת חיל
הרגלים בצה"ל. החטיבה השתתפה במבצע נחשון,
חמץ, עובדה ועוד.

חטיבת אלכסנדרוני

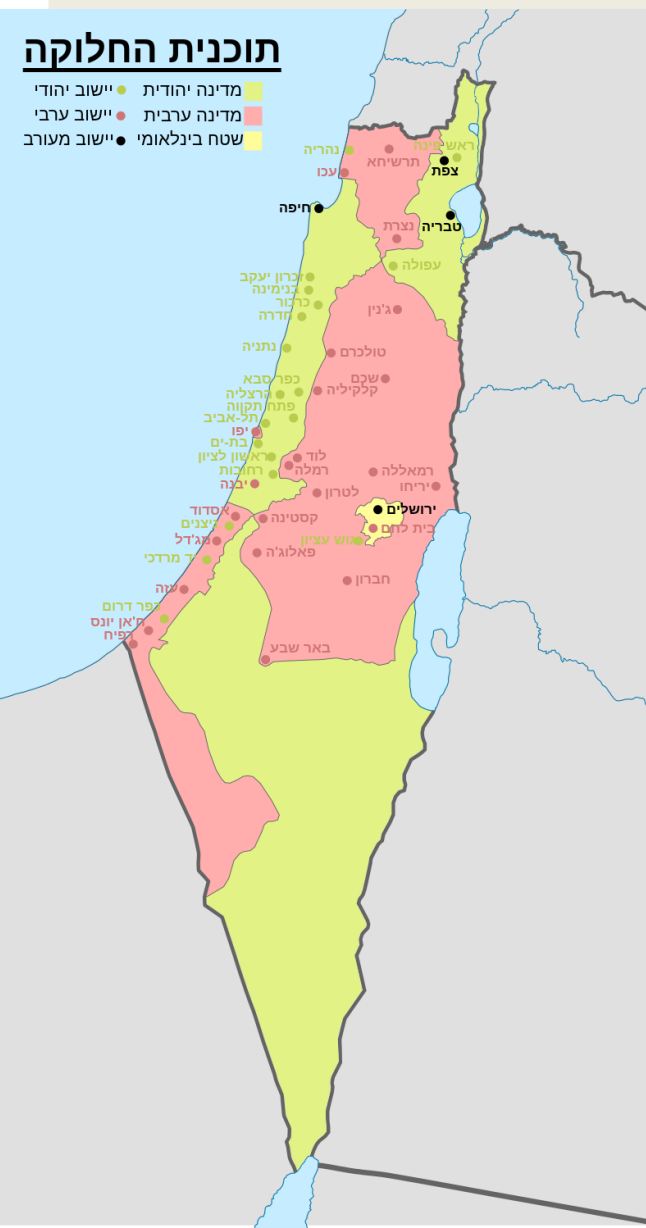

השירות הצבאי

מפקדו העיד עליו שכל אנשי יחידתו
העריכו אותו בגלל אופיו הרגוע וגבורתו
בקרב. יעקב לא התלונן על הצרות
והסתגל לכל מצב. היה מקלען מעולה
וידע לטפל בצורה טובה בנשק שלו. הוא
עודד את חבריו וקרא להם להמשיך עד
רגעי חייו האחרונים.

מלחמת העצמאות

בתאריך כ"ט בנובמבר החליטה עצרת האו"ם על תכנית החלוקה של המדינה לפי מדינה ליהודים ומדינה לערבים. הסוכנות היהודית אישרה את תכנית חלוקה זו, אך בניגוד אליהם מנהיגי היישוב הערבי סירבו.

תכנית זו לא יושמה אך הובילה בסופו של דבר לסיום המנדט הבריטי בארץ ישראל והקמת המדינה.

מלחמת העצמאות

שלב א' הסתיים בכך שהכוחות הישראליים הביסו את כוחות ערביי ישראל. ב-14 במאי 1948, הכריזה הנהגת היישוב היהודי על הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל.

יום לאחר מכן, ה-14 במאי 1948, התחיל שלב ב' של מלחמת העצמאות, בשלב זה הותקפה מדינת ישראל בת היום מכל החזיתות על מנת למנוע את הקמתה כאשר שהמדינה אפילו לא הספיקה ארגון צבאי סדיר.

מבצע חורב

נקרא גם מבצע עין והיה מתקפה רחבת היקף של צה"ל כנגד חיל המשלוח המצרי בנגב ובמזרח סיני, במהלך שלביה האחרונים של מלחמת העצמאות. המבצע החל ב-22 בדצמבר 1948 והסתיים ב-7 בינואר 1949. המבצע נחל הצלחה ברובו. פרט לרצועת עזה, צה"ל הצליח לעקור את הצבא המצרי מארץ ישראל.

בנוסף, נותר צבא מצרי מכותר בכיס פלוג'ה, בשל כישלונו של מבצע חיסול, אשר התנהל במקביל ל'חורב' ובמסגרתו.

מבצע חורב

צה"ל חדר כמה עשרות ק"מ אל תוך סיני, אך נסוג משם בלחץ בינלאומי. כתוצאה מדינית של המבצע, מצרים פסקה להיות צד פעיל במלחמה והחלה במגעים להסדרת שביתת נשק. עם תום מבצע זה הסתיימו למעשה קרבות מלחמת העצמאות.

למבצע ניתן השם 'חורב', שהוא אחד משמותיו של הר סיני, משום שכלל חדירה לשולי מדבר סיני. שמו הנוסף של המבצע, מבצע עין, מקורו באות הראשונה של היעדים העיקריים: עזה, עוג'ה, עסלוג', אבו עגילה ואל עריש.

מבצע חיסול

קרוב זה נערך ע"י חטיבת אלכסנדרוני לקראת סיום קרבות המלחמה. היה מבצע שני במסגרת מבצע "חורב" על מנת לדחוק את הצבא המצרי מהנגב.

מבצע זה היה אחד הכישלונות הגדולים ועקובי הדם בתולדות צה"ל בכלל ובמלחמת העצמאות בפרט. מבצע זה נקרא מבצע "חיסול" נגד "כיס פלוג'ה"- שטח באזור קריית גת שכלל את הכפרים פלוג'ה ועיראק אל מנשייה. כוחות החטיבה יצאו להתקפה במטרה לכבוש את האזור.

מבצע חיסול

כוחות החטיבה פרצו לכפר מדרום והסתערו על חלקו אך
הסתערו גם על התל שמצפון לכפר נהדפה.
בבוקר למחרת כוחות המצרים התאוששו, שלחו תגבורת לאזור
כדי לתקוף וכתוצאה מכך כוחותינו נאלצו לסגת.
הכוחות המצריים כבשו את האזור חזרה והרגו כל מי שנותר
בכפר.
בקרב זה יעקב ז"ל נפל בתאריך- עשרים ושמונה בדצמבר אלף
תשע מאות ארבעים ושמונה, כ"ו בכסלו תש"ט.

נפילתו

עד רגעיו האחרונים עודד את חבריו וקרא להם להתקדם עד רגעי חייו האחרונים. תחילה יעקב נקבר בפלוג'ה לאחר נפילתו, סמוך למקום הקרב.

כמעט שנה לאחר נופלו, בתאריך 8 בדצמבר 1949, י"ז בכסלו תש"י, הועבר יעקב לבית הקברות הצבאי בנחלת יצחק לאחר שהמצרים החזירו את הגופות שהחזיקו אצלם.

שנה לנפילת הפלוגה הדתית בגדוד 33 - בפלוג'ה

היום יובאו לקבורה אחרונה חללי הס' לוגה הדתית בגדוד 33, שנפלו מות גבורים וקדושים בסריצה לפלוג'ה, שנמצאה בידי הצבא המצרי, ביום ג' דחנוכה תש"ס. פלוגה זו נקראה בפי כל הקרובים לה וה' נמצאים במחיצתה כשם "פלוגת אלוקים" נסלו או כ"60 בחורים, מטובי הנוער הח' רדי בארץ, הי"ד.

אחרי מותם

נפילת חברי הפלוגה השרה אבל רב בישוב, וביחוד בין חברי הארגונים הדתיים שעליהם נפנו הנופלים. הצבא המצרי אפשר להרב הצבאי הראשי, הרב שלמה גוריוצקי, לעבור את הקווים, לברר את זהות הנופלים ולערוך תפלת אכרת ליד קברותיהם. (נקברו ע"י המצרים).

המפקד המצרי של כים פלוג'ה סיפר בהערצה להרב הצבאי הראשי על עמידתם המכובדת ונפילת הגבורים של חברי הפלוגה.

בסקודת היום של מפקד הגדוד, ליום השלושים לנפילתם, נאמר בין השאר: "עמידת הגבורה של חיילי ומפקדי גדוד 33, העמידה בגבורה עליונה של אנשי פלוגה ג' עד לאיש האחרון — תרשם לעד ברברי יומים של מלחמת ישראל.

אך לא למען כבוד התצפית זכרם נפלו הם, הם נפלו למען יחיה העם, למען תהיה המולדת חשית מפולשים וריים דמיונים.

ובנפילתם צו לנו את המלחמה. עד אשר יהיה ישראל חפשי מפולשים. עד אשר יתקבץ העם במולדתו. עד אשר נוכל להיות כבני הוריו במדינתנו.

ביום זה ובכל יום עד יום הנצחון, נש' אף אנו אומץ 'מנבורתם ומכות עמידתם ונמשך בדרך הגבורה וההקרבה, בדרך של גדוד 33."

...

היהדות התרנית תשא תמיד מתוך צער רב את זכר חברי הפלוגה הדתית, מקדשי השם בחייהם ובמותם. שנפלו בידי צר ואויב ביום עברה, אך גם חישא בנאון את שמותיהם על שטותיה, בהיווכחה כי בנים כאלה לת.

והיו רצון שקרבנם, כקרבנות שאני אוהבו בני ישראל — שנפלו בעוואת גבולה ובמלחמת השחרור בארץ הקודש, יירצה לפני שוכני'מרומים — וישלח לנו במחרת את הגאולה השלימה ע"י משיח'צדק.

ת.נ.צ.ב.ה. — וד' ינקום דמם! (חלק מתאור הנ"ל עובד לפי "רעבים")

קרב הגבורה האחרון

למחרת יצאה הפלוגה לקרב על עירק אל-מנשיה. כל הלילה צעדו הבהורים ב' בוך. חדרו עמוק לתוך הכפר וכאן החל קרב הגבורה. מעטים נגד רבים. מול אש מכונות יריה וזחלים, מול תפוג של צבא מצרי סדיר ומאומן — נלחמה הפלוגה ב' עוז ובחירוף גפש. כאן נתגלתה רוח ה' משמעת החזקה, כאן נחשפה אהות ה' עים בקרב, כאן לא היה חשבון פועם של חיי הפרט, מכשיר האלחוט ספק לפעול. מפקד הפלוגה קורץ לאלהוסאי להמשיך ולדבר — כדי לעודד את רוח האנטיב, את הסצועים הוא מנחם. מביטח לצאת עם חספזע האחרון.

המקלעים — אינם פועלים. תבחורים רותצים אותם במי גשם שנקר בבורות. כל אחד משאיר לעצמו את תריסרן תאחי' רון. מפקד הפלוגה מחייך. הוא מקות ל' הגבורה. רוחו איתנה, אם כי הוא מכיר יפה את חומרת הסכנה.

מסיעים חמשה מזחלי האויב. הם מת' קרבים ומסבירים אש. המקלעים אינם פועלים, מלאי פגזי הקיאסים אול, איש לא גילה אותות רצון לסגת. כל אחד נר' צב במקומו — ויחא זה המסוכן ביותר. כל אחד ממלא את הסקודות שנתולו עליו. גשם כדורים, ניתך מכל צד, מעל כל גג, מעבר לכל' תורשה.

לפתע קם על רגליו י. ש., מוציא את חסידור מכיסו ואומר וידידי, הכדורים שורקים מכל צד — אך הוא לא נע ולא זע, משגמר שכב, ובקור נפש צלף כדור לאחור כדור, היה בין אלה שהצליחו לצאת חיים ממאבק זה, כששאלותו, למת היה חוודיו באמצע האש ז' — ענה בפשטות יתודית תפישת, לא חשבתי להיותי ג' — אך אם כבר למות — לפחות למות כ' יתודי."

חיו בחורים שעמדו בורדים מול הקון צרבי, שותפין, מגולים מכל צד, בידיהם ריבנים עטוים בוך, ממש כבסרט קולנוע ובגופם סופכו על חבריהם. גבורת אישית קזאת, כאשר נתגלתה בקרב חות — ספק אם נתגלתה אי פעם, כאן לא שכבו בער' דות — כאן לא היו בונקרים, הפנות ארב מכל צד, אך מי זה שם לב אליה, למי היה זה נועז, כל אחד מילא את תפקידו — ולא כמדם מודך, לא כמרים — כאן עמדת

הפלוגה כולה, במבוק, אחד המפקדים נס' צע וכשחבשוהו המשיך לטעון מחסניות הסטן שלו ואמר: "צריך לתת לפצועים עבודה — גם הם יכולים לעזור" — וב' שקט לחש לסמל "אם תיווכח שאין סיכור יים לצאת מן הכיתור — אל תשאירני כ' דיהם, תן לי כדור".

הקרב שאג בכל מקום. "זה רחוב המוות, כל מי אשר יעבור בו — אחת דתו". אך כשמתקבלת סקודה — לחסום, על מני' להגן על מחלקה שתגסה לפרוץ — יש גם מתנדבים. מפקד הכתה עם אנשיו חסמו ב' חייהם את הדרך. הקרב הפך להיווצ' — פנים אל פנים. אנשינו קרובים אל הער' בים והללו נסוגים מעמדותיהם ובורחים לעבור פלוג'ה — אך תגבורת שהגיעה מ' שם החזירתם.

האש גוברת והולכת, אחת המחלקות, זו שניסתה לפרוץ — פרצה בחלקה, מס' קד המחלקה שנפצצ בחזה, מסתיר את הדבר מעיני אנשיו ובברן הערבי שכידור הוא מחסה על הנסיגה, ורק משהגיע לת' חנת האיסוף הראשונה — רק לאחר שבי' דק את אנשיו לספל בפצועים אחרים, ק' שים יותר; הוא עצמו — אומר הוא — יגיע, הוא נשאר.

בתחנת האיסוף של הפצועים — שוכ' בים הפצועים, חלקם מחייכים, הם מבק' שים לא להודיע דבר, אנחנו בסדר — אומרים הם, עוד נמשיך!

הנצחתו באנדרטאות

אנדרטה לחללי חטיבת אלכסנדרוני
בקרב בעיראק אל מנשייה קריית גת

אנדרטת חטיבה ומחוז אלכסנדרוני בנתניה

אנדרטה לבני שיכוני המזרח שנפלו
במערכות ישראל ראשון לציון

הנצחתו באנדרטאות

אנדרטה לזכר בני העיר שנפלו במערכות ישראל
ראשון לציון

הנצחה

- לחטיבה בה שירת יעקב ז"ל , חטיבת אלכסנדרוני, הקימו אתר לזכרם שפועל למען הנצחת החיילים- [אתר חטיבת אלכסנדרוני](#)
- אתר הנצחה לחללי מערכות ישראל- [אתר יזכור- יעקב נגיר](#)
- אתר לזכרם של הנופלים מהעיר ראשון לציון, אשר נפלו במערכות ישראל, בעת שירותם ובעת מילוי תפקידם והקריבו חייהם על תקומת המדינה ובטחון ישראל- [אתר גלעד](#)
- בנוסף , הוקמה גם עמותת אלכסנדרוני - עמותה המנציחה את חללי חטיבת הגולן- אלכסנדרוני.

פעילותה של עמותת אלכסנדרוני

- להנציח את זכרם של לוחמי החטיבה שנפלו במלחמת העצמאות.
- להקים אנדרטאות לזכר הלוחמים ולציון אזורי הלחימה המרכזיים וסיפורי הקרבות.
- להנחיל את מורשת החטיבה ותולדות מלחמת הקוממיות בבתי הספר התיכוניים וחיבות הביניים, בהרצאות וסיורים בעקבות לוחמים, באזורים המשתרעים מטנטורה בצפון, דרך אור יהודה במרכז ועד קרית גת בדרום.
- להקים מוזיאון ומרכז לימודים ומולטימדיה, לתולדות מלחמת הקוממיות, שיוקם ליד האנדרטה המרכזית של החטיבה בנתניה.
- לקיים כינוסים תקופתיים בימי הזיכרון לנופלים ומפגשי רעות שנתיים ליד האנדרטה המרכזית.
- לשמור על קשר ושיתוף פעולה עם חטיבת המילואים אלכסנדרוני בעוצבת "נתיב האש".

בנימה אישית...

לינוי- הרגשתי עצב שחייו של נער צעיר נקטעו בגיל כל כך צעיר אך הרגשתי תחושת סיפוק שמצאתי את כל המידע ואת בת המשפחה של יעקב ז"ל, על מנת להיות בטוחה שהמשפחה תרגיש חלק מההנצחה ותוסיף את הדברים האישיים שחשובים בעיני המשפחה. שמחתי לעשות עבודה כזו שמלמדת אותי על אדם מדהים כמו יעקב ז"ל שהקריב את חייו למען המדינה, דבר שהוא לא רגיל וראוי להערכה ובנוסף, חיילים שהגנו על המדינה ראויים להערכה בכל שלב, גם אם לא נפלו בקרב וכמובן גם אלו שכן.

ליאן- עבודה זו מאוד נגעה לליבי, נושא ההנצחה של החיילים אשר נפלו והקריבו את חייהם למעננו ולמען שתקום מדינה ליהודים הוא דבר שנשמע כל כך רחוק מבחינת הזמן, אך כל כך קרוב ללב שלי כאזרחית במדינת ישראל, שהחיילים שהקריבו את חייהם כמו יעקב ז"ל בשביל שלמשפחתי ולי יהיה מקום לחיות בו מבלי להיות נרדפת כמו היהודים שלא היו שייכים באף מקום לפני הקמת המדינה. הזיקה של יעקב ז"ל למדינה, והרצון העז לשרת ולתרום הוא מעורר השראה מבחינתי ונהניתי לקחת חלק בהנצחה של בן אדם מעורר השראה שכזה.

מגישות : ליאן בן דהן ולינוי וקנין
י"א 6, מקיף ו' ע"ש יגאל אלון
בהדרכת : עדה הכט ברטל וגילת פט
יוני, 2023

יהי זכרו ברוך!

